

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО АКТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У РОЗВИВАЮЧОМУ ВИХОВНОМУ ПРОСТОРІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Резюме. У статті розглядається проблема формування соціально активної особистості майбутніх вчителів через систему професійного росту у розвиваючому виховному просторі педагогічного вищого навчального закладу.

Ключові слова: розвиваючий виховний простір, соціокультурний тип, практико-орієнтована виховна система, соціалізація, інституціональне виховання, суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Постановка проблеми. У сучасній вищій освітньо професійній сфері України (особливо в системі виховання) склалася принципово нова ситуація в порівнянні з попереднім періодом. Це становище можна оцінити як украй складне. Серйозною проблемою у вихованні є відсутність актуальної методології цієї роботи. Тому сьогодні досить актуальним є питання розробки нових технологій виховання студентства, нових психолого-педагогічних установок, методів і форм, що відповідають сучасним соціально-економічним, духовним і утворювальним умовам, у яких перебуває суспільство.

Аналіз стану формування активної особистості майбутнього вчителя свідчить, що різко загострилася проблема якісного й раціонального використання позанавчального часу студентів в інтересах виховання й культурного розвитку особистості. Для значної частини студентів позанавчальний час стає робочим часом і основним способом виживання. Серед студентства різко падає рівень культури, іде активне відчуження від світових і вітчизняних цінностей, духовне й культурне збідніння.

Мета статті: сформувати вимоги до освітньо-виховної діяльності педагогічного вищого навчального закладу щодо формування особистості студента – майбутнього вчителя, як нового соціокультурного типу.

Виклад основних положень. Реалізація освітньо-виховних завдань педагогічного університету повинна бути спрямована на формування майбутнього вчителя як особистість:

- гуманну, розуміючу високу цінність людського життя;
- духовну, що володіє розвиненими потребами в пізнанні навколишньої дійсності, самопізнанні, пошуку сенсу життя й життєвого кредо, спілкуванні з мистецтвом;
- творчої, з розвиненим інтелектом, що прагне до перетворюючої діяльності, що володіє почуттям нового, здатної до активного життя й творчості;
- прагматичної, що володіє новітніми технологіями реалізації професійних знань у новій економічній і соціокультурній ситуації (комп'ютерна грамотність, мовна культура й т.д.)

Структурними компонентами системи виховання в педагогічному вузі, що вимагають нового теоретико-методологічного осмислення, є:

- зміст виховання;
- цілі й завдання виховання;
- суб'єкт і об'єкт виховання;
- сучасна практико-орієнтована виховна система;
- соціалізація особистості студента;
- напрямок професійної виховної діяльності як умова для розвитку особистості студента, її життєвого становлення й самоствердження.

Таке трактування дозволяє розглядати професійне виховання як процес керування розвитком особистості через створення сприятливого виховного середовища педагогічного університету, її наповнення різноманітними формами й методами, що сприяють максимальній реалізації здібностей і дарувань кожного студента. Керування розвитком особистості сприяє формуванню життєздатності молодої людини – майбутнього вчителя, орієнтованого на перетворення суспільного й природного середовища.

Розуміння цілей і завдань підготовки молодого фахівця є найважливішою передумовою для реалізації функції виховання, оскільки вона містить у собі в якості головних такі два взаємно-зв'язані процеси, як: оволодіння знаннями, уміннями й навичками, що дозволяють майбутньому вчителю реалізувати в практико-орієнтованій діяльності обрані духовно-моральні цінності; соціалізацію, що ставить за свою мету засвоєння прав і обов'язків, пов'язаних із прийняттям цінностей (загальнолюдських, національних, особистісних).

У цьому зв'язку необхідно чітко представляти, що з метою ефективної реалізації виховної діяльності в цей процес повинні бути включені всі існуючі ресурси педагогічного університету. У вихованні майбутніх вчителів повинна бути використана не тільки сфера утворювального процесу, але й вся сукупність позанавчальної життєдіяльності вузу. Виховання студентів повинне здійснюватися на основі органічної взаємодії навчального й виховного процесів, а також у ході реалізації утворювальних програм, і програм цілеспрямованого професійного виховання у позанавчальний час.

У вузі в основному завершується інституціональне виховання як заключний етап здійснюваної суспільством системи виховання. Одночасно цей період є й початком того часу в житті людини, коли він сам на

себе бере практично повну відповідальність за свою вихованість, переходить до усвідомленого й цілеспрямованого самовиховання.

Для категорії студентів, що навчаються в педагогічному вузі, можна говорити про певну специфіку мети виховання, орієнтованої на реалізацію наступних умов: максимальне оволодіння студентами матеріальними й культурними цінностями, науковими досягненнями в області вітчизняної й зарубіжної педагогіки; надання допомоги майбутньому вчителю в розкритті його внутрішніх потреб і здібностей, що сприяють самовизначенню, самоствердженню, самореалізації особистості; стимулювання процесу самопізнання особистістю своєї сутності, прагнення до індивідуального стилю життя й поведінки, особистої стратегії життєдіяльності.

Метою сучасної системи виховання в педагогічному університеті повинна стати підготовка професійно й культурно орієнтованої особистості, що володіє світоглядним потенціалом, здібностями до професійної, інтелектуальної й соціальної творчості, що володіє стійкими вміннями й навичками виконання професійних педагогічних обов'язків.

Основний зміст мети виховання майбутнього вчителя обумовлює ряд найважливіших завдань виховання:

- поглиблення виховного аспекту методологічної й професійної підготовки фахівця з урахуванням світоглядних знань, орієнтованих на системне розуміння фундаментальних зв'язків: людина – людина, людина – суспільство, людина – природа, розвиток самопізнання;
- формування морально-ціннісних орієнтацій в соціальній і професійній педагогічній діяльності, особистісній активності;
- забезпечення реальних умов розвитку особистості і її соціально-психологічної підтримки, захищеності на основі державної політики в області професійного утворення через систему соціальної підтримки студентів, волі і прав студентів як особистості;
- прилучення до загальнолюдських норм моралі, національних традицій, кодексам професійної честі й моральних цінностей, виховання адекватної самооцінки результатів своєї діяльності;
- виховання внутрішньої потреби особистості в здоровому способі життя, прагнення до створення сім'ї, продовженню роду, забезпеченню й вихованню молодого покоління на основі гуманістичних принципів і демократії;
- реалізація сучасних і традиційних (з досвіду вітчизняної педагогіки й вузу) виховних заходів (програми виховання, студентське самоврядування, творчі студії, клуби по інтересах, спортивні напрямки й ін.).

Важливою особливістю виховання студентської молоді в сучасних умовах є принципова необхідність визначення пріоритетних цілей у програмі виховної діяльності педагогічного університету. Реалізація закладених у ній цілей і завдань виступає органічною складовою частиною стратегії й тактики формування соціально активної особистості в певному виховному середовищі.

У сучасному виховному процесі у вузі все більшого значення набуває суб'єкт-суб'єктна взаємодія, у якому за кожним учасником утворювального процесу визнається право й здатність на власне рішення. Розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин сприяє більшій цілеспрямованості й актуалізації виховного потенціалу педагогічного закладу.

Виховний потенціал суб'єкт-суб'єктних відносин викладача й студента проявляється як у навчальному процесі, так і в практичній виховній діяльності (спільній науковій творчості, суспільної, художньої й спортивної діяльності і т.д.). При організації й реалізації різних форм і методів спільної діяльності головним фактором, що виховує, може стати характер суб'єкт-суб'єктних відносин: ступінь їх гуманістичності, доброзичливості, комфортності для студентів. Від цих умов залежить дієвість і результативність професійного виховання в педагогічному університеті. Психологічна комфортність у процесі навчання у вузі значно впливає на настрій студента і його задоволеність гуманістичним середовищем навчального закладу. Вона багато в чому визначається відносинами усередині колективу між студентами, студентами й викладачами, а також відношенням до студентів працівників всіх служб університету.

Головною метою процесу становлення майбутнього педагога в системі вищої школи повинна стати соціально-культурна діяльність. Особистість, що не володіє духовною культурою, може дестабілізувати громадське життя, нездатна повноцінно самореалізуватися й тим більше не може здійснювати професійну діяльність, що виховує, дітей і підлітків у сучасній школі.

Відзначаючи роль освітнього середовища у вихованні особистості майбутнього вчителя, варто враховувати, що, на думку багатьох ведучих учених, у першому десятилітті XXI століття вирішальним для української державності повинен стати рівень соціалізації, освіченості, вихованості нової української інтелігенції, до якого повинен відноситися Вчитель. Обґрунтовуючи фактори, що підвищують рівень освіченості й вихованості студента – майбутнього вчителя, слід зазначити особливу роль у цьому процесі гуманітарного утворення. У вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній літературі останніх років, а також у документах ЮНЕСКО, присвячених ролі й значенню утворення, підкреслюється, що можливе ослаблення інтелектуальних і духовних традицій різних націй пов'язане з ослабленням і кризовим станом ряду національних систем утворення й підготовки інтелігенції, відірваної від історії, традицій і культури своїх держав.

Практико-орієнтована виховна система педагогічного університету повинна відрізнитися варіативністю свого змісту за типом професійних завдань, що склалися молодіжної культури, своєю розміреністю й

результативністю. Разом з тим, вона не може бути статична, повинна розвиватися разом із суспільством, а також створенням нових суспільно-економічних змін «соціального замовлення» держави, спрямованого на розвиток і зміну системи української освіти.

Сучасна виховна система повинна створювати сприятливі умови для навчання й виховання найбільш талановитої й активної частини студентської молоді. Істотними особливостями виховної системи педагогічного закладу повинна стати практико-орієнтована підтримка входження молоді в глобалізований і багатополарний світ, у відкрите інформаційне співтовариство. Тому найважливіше місце у вихованні студентів повинні зайняти такі особистісні якості як комунікативність, розуміння особливостей різних культур, умов розвитку такої багатонаціональної держави як Україна.

Висновки. Узагальнюючи сформульовані ідеї, можна визначити основні принципи розробки й розвитку виховної системи педагогічного вузу.

При формуванні сучасної професійної практико-орієнтованої виховної системи педагогічного вузу необхідно враховувати й реалізовувати наступні основні принципи: зв'язок виховання з життям, що припускає взаємозумовленість професійної виховної діяльності й суспільної практики; діяльнісний підхід до виховання, що враховує майбутню професію студента й означає реалізацію принципу збігу інтересів суспільства й особистості; гуманістичний характер системи загальних і конкретних цілей, завдань і напрямків професійного виховання; єдність виховання й самовиховання; одночасність виховання, здійснюваного різними освітніми й суспільними структурами вузу для реалізації професійних виховних цілей і формування цілісного духовного складу молоді людини; послідовність і наступність у змісті виховного процесу форм, методів і засобів, що припускають поетапне формування конкретних професійних якостей особистості залежно від рівні навчання і його напрямку; творчий характер і динамізм виховання, що відображають розвиток і збагачення професійного виховного процесу.

Реалізація перерахованих принципів формування сучасної професійної практико-орієнтованої виховної системи педагогічного вузу базується на сукупній взаємодії всіх принципів і елементів виховної системи. Тільки в цьому випадку досягається позитивний виховний ефект.

Головним компонентом у структурі цілей виховання, а також головним результатом функціонування професійної практико-орієнтованої виховної системи є соціалізація особистості студента.

Соціалізація – це сукупність всіх соціальних і психологічних процесів, за допомогою яких особистість засвоює систему знань, норм і цінностей, що дозволяють їй функціонувати в якості повноцінного члена суспільства. Разом з тим, це й процес формування вмінь і соціальних установок індивідів, що відповідають їхнім соціальним ролям.

Поняття соціалізації близьке поняттю виховання. Соціальна активність – головна якість соціалізації. Змістом соціалізації є вироблення відповідних соціальних позицій особистості.

Соціалізація особистості студента визначається взаємодією ряду факторів: загального середовища навчального закладу, що включає всі напрямки діяльності даної педагогічної системи; соціокультурного середовища навчального закладу, що забезпечує гуманістичну спрямованість духовного світу особистості; гуманітарного середовища, що визначає одержання світоглядного гуманітарного знання й формування гуманістичних цінностей особистості.

Одночасно варто враховувати, що процес соціалізації визначається рядом таких зовнішніх і внутрішніх факторів, як соціальне макросередовище суспільства й безпосереднє оточення особистості (мікросередовище), її суб'єктивний світ. Взаємодія цих факторів визначає спрямованість процесу соціалізації й розвитку особистості, як в умовах вузу, так і в суспільстві.

Основними напрямками соціалізації й розвитку особистості в умовах педагогічного вузу є освітній процес, головним компонентом якого є вивчення гуманітарних і соціально-економічних дисциплін; розвиток активності у позанавчальній діяльності через виховання в студентів прагнення до суспільно корисної праці, як однієї з основних базових цінностей; формуванню здорового способу життя, як у фізичному, так і в моральному відношенні; формування в студентів працьовитості, потреби в співробітництві, почуття справедливості, любові до Батьківщини.

При визначенні основних напрямків соціалізації студентів у педагогічному університеті безумовного значення набуває проблема єдності студентського колективу, що виконує в певних умовах функції виховання. Виконуючи цю роль, колектив сприяє раціональній і цілеспрямованій взаємодії колективного й індивідуального виховання. Формування згуртованого студентського колективу активізує процес соціалізації особистості через поглиблення мотивації до навчальної й суспільно-корисної діяльності, забезпечує розвиток самоврядних студентських організацій в університеті, створює основу становлення міжособистісних відносин, що характеризуються організованістю, відповідальністю, розширенням сфери духовних інтересів. Розвиток колективних відносин студентів надає можливість оцінювати рівень вихованості особистості, її відповідальності, усвідомлення неповторності своєї особистості й творчої індивідуальності.

Розглядаючи процес формування соціально активної особистості студента – майбутнього вчителя, варто враховувати спадкоємний зв'язок між поколіннями, традиціями, що зберігаються в суспільстві. Разом з тим, варто брати до уваги, що міра осмислення й ступінь присвоєння загальнолюдських цінностей кожною особистістю різна, що пов'язане з віком, рівнем освіти, професійною й гуманітарною підготовкою студентів. У зв'язку із цим, у поетапній професійній навчально-виховній практиці необхідно акцентувати увагу студентів на

певних соціальних, професійних, національних і етнічних цінностях, що становлять основу формування активної свідомості особистості й розуміння своєї соціальної відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болтівець С.І. Формування психологічної позиції педагога // Практична психологія та соціальна робота.-2004.-№7.-С.45-48.
2. Бондаренко І. Вивчення сформованості цілемотиваційного компонента готовності майбутніх учителів до полікультурного виховання молодших школярів (Констатуючий етап)// Гуманітарні науки.-2006.-№1.-С.99-103
3. Бугрій О. Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності // Вища школа.-2003.-№4-5.-С.62-69.
4. Зубкова І.Ю. Психологічні особливості я-образу вчителя-професіонала за структурними компонентами цілісної моделі// Практична психологія та соціальна робота.-2003.-№5.-С.4-11.
5. Кирилюк Г. Формування особистості майбутнього педагога// Освіта. Технікуми, коледжі.-2004.-№1.-С. 68-70.
6. Корепанова Н.В. Профессионально-личностное становление и развитие педагога/ Н.В. Корепанова, И.М. Хакимзянова, О.И. Щербакова// Педагогика.-2003.-№3.-С.66-71.
7. Мороз О. Особистість майбутнього педагога: Управління підготовкою вчителя: психолого-педагогічний аспект// Вища освіта України.-2002.-№3.-С.50-55
8. Прокопенко І.Ф. Особистість учителя в педагогічній системі В.О. Сухомлинського// Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України.-2003.-№2.-С.5-11.
9. Ямницький В. Змістові та індивідуальні характеристики життєтворчої особистості вчителя// Початкова школа.-2005.-№7.-С.50-53.

Резюме. В статті обґрунтовані основні параметри професійної підготовки майбутнього учителя в розвиваючій виховній середі педагогічного університету.

Ключевые слова: розвиваюче виховне простір, соціокультурний тип, практико-орієнтована виховна система, соціалізація, інституціональне виховання, суб'єкт-суб'єктне взаємодія.

Summary. The main points of the professional training of the future teachers in the developing educational surrounding of pedagogical university are proved in the article.

УДК:

І.І. ГАЛЕЦЬКА, А.В. ПЕНДЮР

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Резюме. Професійна ідентифікація студентської молоді є важливим чинником самореалізації, індивідуального розвитку та якості життя. Наведено аналіз відмінностей кризи професійної ідентифікації у студентів різних спеціальностей.

Ключові слова: професійна ідентифікація студентів, психологічне здоров'я.

Постановка проблеми. Професійна ідентифікація студентської молоді є важливим чинником самореалізації, індивідуального розвитку та якості життя не лише протягом навчання у вищому навчальному закладі, а також успішної професійної діяльності, повноцінної реалізації особистісного, інтелектуального і духовного потенціалу протягом усього життя. Професійна ідентифікація є одним із головних чинників формування життєвих перспектив. Відсутність (або втрата) інтересу до обраної спеціальності та неідентифікація себе з фахівцем негативно впливають на навчання, емоційне і фізичне самопочуття, зумовлюють припинення навчання, перекаліфікацію в майбутньому, або ж тихе страждання внаслідок виконання нелюбимої роботи. Затрати державних або власних коштів, зусиль та часу на отримання вищої освіти не гарантують впевненість та задоволеність вибором, розчарування яке часто супроводжується увесь період навчання.

Професійна ідентифікація пов'язана із професійним самовизначенням, яке полягає в самостійному та усвідомленому віднаходженні змісту виконуваної роботи та всієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній ситуації [11]. Професійне самовизначення як емоційно забарвлене ставлення особистості до свого місця в професійному світі є важливою характеристикою соціально-психологічної зрілості особистості, потреби в самореалізації та самоактуалізації [4]. Ставлення людини до вибору виявляється в її професійних інтересах, які можуть супроводжуватись професійним покликанням, тобто специфічним ставленням до певного виду діяльності, за якого робота стає продуктивнішою і відповідає реальним і потенційним можливостям особистості [1, 9]. Вибір професії пов'язаний з минулим досвідом особистості, і процес професійного становлення простягається далеко вперед, бере участь у формуванні загального образу „Я”, визначаючи, зрештою, напрямок життя [1]. Професійна ідентифікація є чинником особистісної ідентичності, почуття індивідуальної самототожності та цілісності.

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-сміслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоаспектного психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20